

YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANIMA VE TENFİZİ

Mahkeme kararları kural olarak sadece verildikleri ülkede hüküm ve sonuç doğururlar. Ya-bancı bir ülkede verilmiş olan mahkeme kararının Türkiye’de hüküm ifade edebilmesi ve uygulanabilmesi için bu kararın Türkiye’de tanınması ve tenfizi gerekmektedir. Türk huku-kunda tanıma ve tenfiz için aranan şartlar 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun (“MÖHUK”) 50-59. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Tanım kavram olarak, yabancı bir ülke mahkemesi tarafından verilmiş bir kararın, Türk mahkemelerinde “kesin hüküm” olarak tanınmasıdır. Tanınan yabancı mahkeme kararları Türk hukukunda kesin hüküm ve kesin delil olmak üzere iki ayrı etkiye sahip olur. Bu doğrultuda, tanıma ile yabancı ülkede verilen karar Türk mahkemelerinde verilmiş gibi hüküm ve sonuç doğurur.

Tenfiz ise, yabancı bir ülke mahkemesi tarafından verilmiş ve kesinleşmiş olan kararın, Türkiye’de icrasının temin edilebilmesine yarayan usule denir. Mahkeme kararlarının verildikleri ülke dışında icra kabiliyetine sahip olabilmeleri için mutlaka tenfiz davası denilen ikinci bir davaya gerek vardır ve bu davalarla doğrudan icraları sağlanır.

A. Tanım ve Tenfiz için Şartlar

MÖHUK madde 50/1 uyarınca, yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilamların Türkiye’de icra oluna-bilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin ilk şart, kararın bir mahkeme tarafından verilmiş olmasıdır. Burada önemli olan husus kararı veren yabancı makamın mahkeme fonksiyonuna sahip olması ve yargılamada tarafsız ve bağımsız hareket edebilmiş olmasıdır.

Diğer bir husus ise, yabancı mahkeme kararının hukuk davalarına ilişkin olması şartıdır. Bu bağlamda, kararın hukuk mahkemelerinden verilmesi şart olmayıp, verilen kararın özel hukuk ilişkilerinden doğan bir ihtilaflı çözmek için verilmiş olması yeterlidir. Tarafların, özel

hukuk kişisi veya kamu kurumu olması da fark etmez. Yabancı mahkemelerce verilen kararların Türk mahkemelerince tanınmasına veya tenfizine karar verilebilmesi için gereken şartlardan diğer birisi de tanıma veya tenfize konu olacak yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olmasıdır. Kararın kesinleşip kesinleşmediğini ise kararın verildiği yer hukukuna göre tespit etmek gerekir.

B. Tanım ve Tenfizin Esasa İlişkin Şartları

MÖHUK madde 54, yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunca tanınması veya tenfiz edilebilmesi için esasa ilişkin dört şart belirlemiştir. Bunlardan sadece mütekabiliyet şartı tanıma bakımından aranmakta olup diğer üç şart ise hem tanıma hem tenfiz için geçerli-dir (madde 58/1 MÖHUK).

I. İlamın Verildiği Devlet ile Türkiye Arasında Mütekabiliyetin Bulunması

MÖHUK madde 54/1 a bendi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması gerekmektedir. Karşılıklılık akdi, kanuni veya fiili olabilmektedir.

II. İlamın, Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konu-da Verilmiş Olması veya Davalının İtiraz Etmesi Şartıyla İlamın, Dava Ko-nusu veya Taraflara Gerçek Bir İlişkisi Bulunmadığı Halde Kendisine Yetki Tanıyan Bir Devlet Mahkemesince Verilmemiş Olması

Türk mahkemesinin münhasıran yetkili olduğu konularda yabancı mahkeme kararının tanınması veya tenfizi mümkün değildir. Türk hukukunda kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından bazıları münhasır yetki hükmüdür. Örneğin, HMK madde 12’de düzenlenen taşınmazların aynına ilişkin davalara dair yetki kuralının münhasır nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Bu sebeple yabancı mahkemelerin Türkiye’deki gayrimenkullara ilişkin kararlarının tanınması söz konusu olamaz.

III. Hükmün Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Bulunmaması

Kamu düzenine aykırılık yabancı mahkeme kararının Türk mahkemeleri önünde tanıma ve tenfizini engeller.

Tanım ve tenfiz davalarında, yabancı bir kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı sayılabilmesi için, kararda yer alan hüküm fıkrasının Türk Hukukunun temel değerlerine, Türk toplumunun genel adap ve ahlak anlayışına, Anayasa’da yer alan temel hak ve özgür-lük- lere, hukuk sisteminin temel ilkelerine aykırı olması gerekir. Bu bağlamda, yabancı bir kararın Türk kamu düzenine aykırılığı incelenirken maddi hukukun yanı sıra, usul hukuku-na hakim olan temel ilke ve prensiplere aykırılık olup olmadığı da bu kapsamda dikkate alınır. Bu kontrol hakim tarafından re’sen yapılacaktır.

IV. Kararın Davalının Savunma Haklarına Uygun Davranılarak Verilmiş Olması

O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edil- memiş yahut bu ka-nunlara aykırı bir şekilde gıyabın- da veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin bu hu-suslardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması gereklidir.

C. Tanım ve Tenfiz Davalarında Yargılama Usulü

Tanım ve tenfiz davaları basit yargılama usulüne göre görülecektir (MÖHUK madde 55/1).

D. Tanım ve Tenfiz Davalarında Taraflar

MÖHUK'un 52. maddesine göre yabancı bir mahke- me kararının tenfiz edilmesinde hukuki yararı bulunan herkes tenfiz isteminde bulunabilir. Maddenin lafzında her ne kadar sadece tenfiz kelimesini kullanmış olunsa da, bu hükmün yabancı mahkeme kararlarının tanın- ması talebinde de uygulanacağı kabul edilmektedir. Tenfiz istemi dilekçe ile olur. Dilekçede aşağıdaki hu- suslar yer alır (MÖHUK madde 52):

- Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve ad-resleri
- Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkeme-nin adı ile ilamın tarih ve numarası ve hükmün özeti

- Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Dava dilekçesinde bulanacak unsurlara ek olarak dava dilekçesine bazı belgeler eklenmelidir (MÖHUK m. 53):

- Yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilamı ve-ren yargı organı ta- rafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi
- İlamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamların- ca usulen onanmış yazı veya bel-ge ile onanmış tercü- mesi.

E. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mah- kemesidir (MÖHUK madde 51). MÖHUK'ta tanım ve tenfiz talepleri için görevli mahkemenin açıkça asliye mahkemesi ol-duğu ifade edilerek, açılacak davalar- da iş, ticaret, aile mahkemeleri gibi diğer asliye mah- ke-melerinin de kendi alanlarına giren hususlarda gö- revli olabileceği kabul edilmektedir.

Tanım ve tenfiz davasında yetkili mahkeme MÖHUK madde 51/2'de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Tür- kiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakın olduğu yer mah- kemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sakın oldu- ğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.

Daha fazla bilgi ve sorularınız için:

Av. Dr. Ata TORUN – ata.torun@hansu.av.tr

tr.hansu.av.tr | +90 216 464 12 12

© Hansu Avukatlık Ortaklığı

Hansu Avukatlık Ortaklığı, yerli ve uluslararası müvek- killerine özellikle gayrimenkul, şirketler, vergi, ener- ji ve fikri mülkiyet hukuku alanında hizmet veren bir avukatlık ortaklığıdır. Bu makale Türkiye’de hukuk ala- nındaki gelişmeleri paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Hukuki bir görüş veya yönlendirme olarak düşünülme- melidir. Özel sorular ve sorunlar bakımından hukuki danışman görüşü alınmalıdır.

